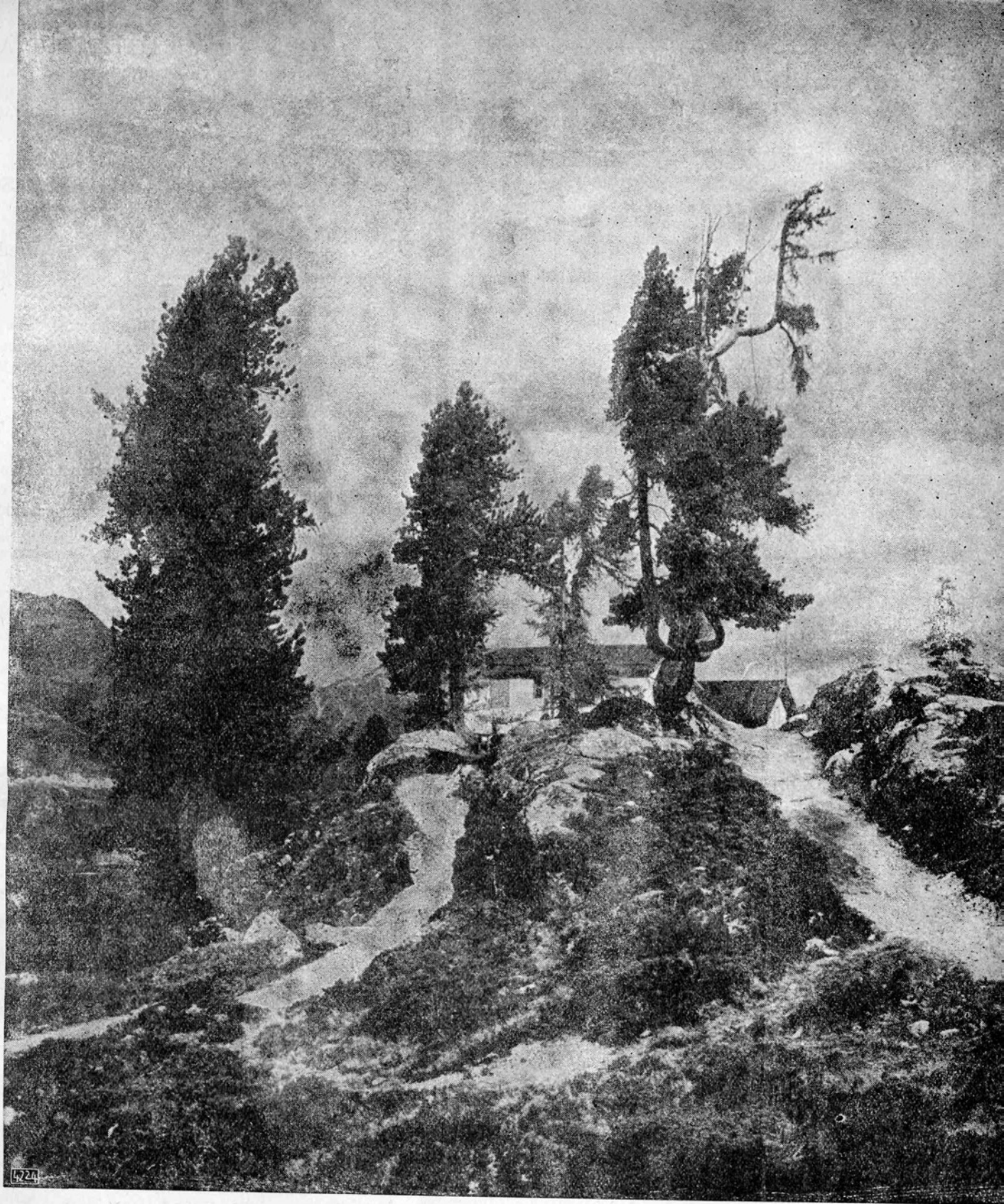

Poštnina plačana
v gotovini

Vzajemna
Svoboda

ILUSTRIRANA KULTURNA IN DRUŽINSKA REVIJA

ŠTEV. 7-8 ~ JULIJ-AVGUST 1939 ~ IZHAJA MESEČNO ~ LETO III

Konzumno društvo za Mežiško dolino

r. z. z o. z. v Prevaljah

Poštni predal št. 3. Poštni čekovni račun 12.048.
Telefon interurban št. 5. Brzjav: Kodes Prevalje.

**Osrednja pisarna in centralno
skladišče v Prevaljah**

Podružnice:

Prevalje, Leše, Mežica, Črna I, Črna II, Sv. Helena, Guštanj,
Muta, pekarna v Prevaljah ter 7 lastnih zadrugnih domov v
Mežiški dolini.

Zadruga nudi svojim članom vedno sveže blago po najnižjih
cenah. Hranilne vloge sprejema centrala v Prevaljah in njene
podružnice ter jih obrestuje po najvišji obrestni meri. **Prodaja
se le članom.** Član društva lahko postane vsak.

Delež znaša samo Din 100.—.

Delavke, delavci, nameščenci, kmetje in obrtniki ter sploh vse
ljudstvo, kupujte življenjske potrebščine le v svojih zadrugah!
V slogi je moč, v delu rešitev!

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. —
Zadružne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadrugni
kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV, HRASTNIK,

r. z. z o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, zadrugno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež
Din 100.—. Sodrugi, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

Slovenska narodna podporna jednota

*največja slovenska gospodarska in dobrodela
zadruga v SEVERNI AMERIKI. — Najboljša za-
varovalnica za življenje, bolezen, poškodbe itd.
— Posluje v Zedinjenih državah in Kanadi. — Ima
približno 50.000 članov v obeh oddelkih
in blizu 627 podružnic po raznih krajih Amerike.*

**Premoženja nad
7.500.000 dolarjev**

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So.

Lawndale Ave., Chicago, Ill.

LISTNICA UREDNIŠTVA

To je dvojna številka za vroča meseca julij in avgust.
Prihodnja izide septembra. V njej bodo izšli tisti dobri
prispevki, ki niso našli prostora v tej. Zato naj prizadeti
potrpé.

Uredništvo.

POGOVOR NA ŽIVINSKEM SEJMU

Prvi vol: Kakor vse kaže, bo naša cena kmalu po-
skočila.

Drugi vol: Da, da. To se zgodi vedno teda, kadar
cena ljudem pada.

JECLJAVEC

Neki gospod v Parizu gre hitro po ulici. Povabljen je nekam ob
pol eni, in ura je že 25 minut čez poldne. Šoferji taksijev stavkajo
ta dan iz protesta proti diktaturi v Venezueli. In gospod mora peš
in išče ulico de Lota. Ali je sploh ta ulica?

Sreča lepo oblečenega gospoda.

»Gospod«, ga nagovori, »ali mi lahko poveste, kod pridem do ulice
de Lota?«

»O! Se... se... se... seveda, go-gospod«, mu odgovori ta člo-
vek, ki je bil jecljavec. »Po-pojdite po-po-po p... prvi ulici l...
l... levo, po-po-potem dr... dr... druga ddesno, po... po...
potem sss...pet pppo pr... pr... prvi lllevo in b... b... boste prišli
v... v... v... ulico de de de Lll.. lo... lota.«

»Vraga, ali je še daleč?«

»O! n... n... ne. J... j... ije p... p... prav blizu. Če če če
b... b... bi s... s... ssse na dr... dr... drugega obr...r...ruili,
n... n... ne n... n... na m... m... mene, bi bili žžže ttam.«

Koliko članov Cankarjeve družbe si že nabral?

Veletrgovina s špecerijskim in kolonijalnim blagom

M. Gset - Maribor

Moderna pražarna za kavo / Glavna zaloga sladkorja
državnih tovarn

Mestna hranilnica

v Mariboru, Orožnova ulica 2

*sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice
in tekoči račun in jih obrestuje najkulantneje.
Za vse obveznosti jamči mestna občina mari-
borska z vsem svojim premoženjem in vso
davčno močjo.*

Nove vloge izplačuje brez vsakih omejitev!

Telefon 20-03

Poštni čekovni račun 11.427

Ustanovljena 1862

Izhaja mesečno. Letna naročnina din 20.— (za inozemstvo din 40.—), polletno din 10.—, posamezna številka din 2.—, za člane »Vzajemnosti«
plačajo društva po din 1.50 mesečno ali din 18.— letno. Poštni čekovni račun št. 12.249. Rokopise pošiljati na: Delavska kulturna zveza »Vza-
jemnost« Ljubljana, Delavska zbornica, poštni predal 290. — Rokopisi se ne vračajo. — Uprava: Maribor, Sodna ulica 9/II.

Ljudje, ki so delali mir

Harold Nicolson

Od lanskega leta že prevladujejo med ljudmi v vseh pogovorih ugibanja o svetovni politiki, kakor se reče, o miru in vojni; in veliki odločilni dogodki, ki jih pričakujemo, se primerjajo posebno z zadnjo svetovno vojno. V takem času ne bo nezanimivo niti nekoristno, ako objavimo v našem časopisu zapiske iz dnevnika, ki ga je vodil angleški diplomat Nicolson ob pripravljanju in sklepanju versajske mirovne pogodbe, ki naj bi dala Evropi trajen mir, kakor so upali njeni snovalci, a v resnici veste, koliko in kaj je od nje po dvajsetih letih ostalo.

Te izvlečke iz debele Nicolsonove knjige, ki ima v originalu naslov »Peacemaking 1919« priobčujemo ne iz kake posebne ljubezni do tega duhovitega angleškega pisatelja in diplomata, temveč iz prepričanja, da bo vsak naš bralec s pridom prebral to ali ono poglavje o stvareh, ki se mu zde znane in morda celo premete. Vsak naj si pri branju misli, karkoli si hoče ali, kakor pravi sam pisatelj v uvodu:

»Želel bi, da berete te zapiske, kakor se bere dnevnik mladega poročnika iz strelskega jarka. Pri njem je isto nezaupanje do glavne komande; ista razdraženost nasproti štabnemu častniku, ki se vmešava; ista domišljija, da je njegov lastni sektor središče vse fronte; ista prepričanost, da bi s svojim plemenitim navdušenjem na svojo lastno pet dobil vojno. Poveni je smejati se temu. Jaz sem bil tedaj mlad in zato domišljav... Mlad uradnik zunanjega ministrstva bo morda mnenja, da sem zelo slabo odrezal s tem dnevnikom. Prav ima, dvakrat prav. Toda vsaj na to naj se pripravi, da bo imel on pri prihodnjem svetovnem kongresu opraviti z enakimi zmedenimi in podzavestnimi izkušnjami. Ker gotovo se bodo vrnile.

Bralca, ki pa v splošnem ni tako specialno zainteresiran, pa prosim, da tega dnevnika ne jemlje preresno. Kajti je samo poskus, da prikaže tisto ozračje, in noče dajati niti znanja niti predstavljati zgodovinske knjige... Nikakor torej ne gre za to, da bi bralec razumel, za kaj je šlo. Popolnoma vseeno je, ali ve, kdo je bil Bratianu, ali kaj je na Banatu, ali kje leži Miskolcz. Niti najmanj ni to važno. Vse, kar sem hotel razjasniti, je zmes, poseganje enega v drugo, stalno vrtenje med načelom in podrobnostjo in med podrobnostjo in načelom... Želim, da bi navaden bralec bral ta dnevnik, kakor gleda moderen film — usmerjen samo na celotni učinek, ne na posameznosti: tuljenju tovarniške sirene, ki hipoma utihne, sledi podoba prazne ceste, po kateri podi veter ob jutranjem mraku časopisni list — razburjen obraz, ki divje govori, smukne po platnu — in za njim pride široka pokrajina z mlino na veter. — To poročilo nima vrednosti v tem, kolikor je v njem skladnega, temveč živo vrednost mu dajejo neskladnosti.«

Naj torej sledi dnevnik.

Četrtek 2. januarja 1919.

Pospravil v zunanjem uradu (kakor se imenuje pri Angležih zunanje ministrstvo — Foreign Office, op. pr.), potem odšel po štirih in pol bridkih letih v vojnem oddelku. Nekako »poslovilno razpoloženje«. Lunch (izgovori lonč, drugi angleški zajtrk) v Marlboroughu. Zvečer oficialni diner (izgovori: diné = obed) v St. Jamesu s Samom Aubynom.

Petek 3. januarja.

Odhod iz Londona v Pariz ob enajstih dopoldne. Na

ladji sem srečal Talianija — malega italijanskega prijatelja iz carigradskega časa. Večerja v vlaku s Talianijem, Casatijem in de Martinom, šefom italijanskega zunanjega urada: godrnjav, pedanten možiček, ki vztraja na tem, da plača večerjo zame, in pravi, da mora moj prvi povojni obed v Franciji iti na stroške Italije. Pripoveduje mi o londonski pogodbi 1915. in trdi, da ta zagotavlja »ravnotežje na Sredozemskem morju«. Pove mi, da bodo italijanski pooblaščenca Orlando, Sonnino, Diaz in morda Bosdari.

Ponedeljek 6. januarja.

Crowe in Vansittart sta prišla. Dolgo vojno posvetovanje z Allenom Leeprom. Lunch v »Majesticu«, potem z njim k ameriški delegaciji... Eden je profesor Clive Day na Yali — srednjih let, bleđ, šibek, hladen, skromen. Potem profesor Charles Seymour — mlad, temen, lahko bi bil pionirski major. Tretji je profesor Lybyer — molčeč, vase zaprt. Pokažejo nam svoje zemljevide, med drugimi ogromno reliefno karto Jadrana v odsekih — zelo lepo. Očividno poznajo zelo temeljito svoje področje. Čedni ljudje — toda v podrobnosti ne gremo. Kljub temu imam vtis, da se naši splošni nazori ujemajo.

Od tu k Také Jonescu v »Meurice«. Vroča, zatohla spalnica in zunaj na hodniku telesna garda črnogorskega kralja Nikite.

Také je rdečkast, živ, evropski. Skušaj govoriti angleški, pa pade nazaj v francoščino. Strašno je ogorčen nad tem, kako postopa z njim Bratianu. Ponudil mu je pet mest v koalicijski vladi, finance, trgovino, poljedelstvo in še dva resora. Pod temi pogoji bi mogel on postati eden od rumunskih pooblaščenecv. On je ogorčeno odklonil in izrazil namero, da odpotuje v Cannes. Zakaj Cannes? Rumunski zastopniki bodo potemtakem: Misu, Antonescu (njihov pariški poslanik, ki ga Také tako sovraži) in morda Bratianu sam. Také mi pravi, da je Bratianu zelo nepriljubljen v deželi... Také se je sporazumel s Trumbicem, da se Banat prijateljsko razdeli med Rumunijo in SHS in da nasledstvene države osnujejo v Parizu enoten blok proti velesilam. Bratianu je to skrivnost izkoristil za to, da je diskreditiral Takéja v patriotskih bukareških krogih.

Také je očitno zagrenjen in maščevalen. To moti njegovo zadržanost in sodbo. To je škoda. Njegov odhod s pozorišča bo resen udarec za ta blok in okoristila se bo Italija.

Torek 7. januarja.

Vurad Erica Maclagana, kjer sem poizvedel vse podrobnosti o ravnanju s kanadskimi Francozi v Kanadi z

Vsaka vojna je grozna! V kitajsko-japonski vojni se rabijo tudi strupeni plini, in na sliki vidimo njihov učinek na tem kitajskem bedniku: izžgane oči in napihnjen obraz...

ozirom na šole, jezik itd. To bo morda koristno v pogledu kulturne avtonomije narodnih manjšin v novih državah.

Lunch z ameriško delegacijo v Crillonu. Vse skupaj je kot ameriška vojna ladja in čudno vpliva. Day, Seymour in Lybyer so tudi zraven. Prav tako organizacijski tajnik Beer. Posnel sem to-le: 1. Albanija. Niso tako proalbanski, kakor sem pričakoval. Precej ostri proti italijanskemu mandatu, ki ga pa bodo končno sprejeli. So za to, da Ipek in Djakova na severu pripadeta Albaniji, in za omejeno koncesijo Grkom v severnem Epiru. Korice ne. Popolnoma naše mnenje. — 2. Grčija. Odstopitev Dojrama in Gjevgljelije. Možnost, da se Kavala da Bolgariji. Radi Cipra nam nastavljajo vado. Toda riba ne prime. — 3. Srbija. So naravno pro-jugoslovanski, pa ne tako divje. Neobčutiljivi za srbske zahteve po Pirotu in Vidinu. — 4. Bolgarija. Zdi se, da mislijo prav tako kakor mi o možnosti, da se da Ištib in Kohana Bolgariji — so pa bolj za meje vodnega razvodja kakor za rečne meje — iz zelo pametnega razloga, ker so prve manj obljudene kakor zadnje. Zelo so proti temu, da bi si Grčija vzela zapadno Tracijo — v čemer se popolnoma strinjam z njimi... 5. Turčija. Turke hočejo spraviti iz Carigrada. Očitno mislijo na to, da zaupajo morskoo žino manjšim silam — Danski in Belgiji. Popolnoma na nejasnem so pa, kaj naj obsega ta pas (Gallipoli?). Strinjali bi se s tem, da bi mi imeli mandat nad Carigradom — niso pa za to, da bi sami prevzeli to funkcijo. Javno mnenje v Ameriki ni pripravljeno, da bi prevzelo to odgovornost, je pa »eventualno« pripravljeno, da prevzame odgovornost za Armenijo. So zelo za grški pas v Smirni. V četrtek bom izvedel več.

...Peš domov. Dolg pogovor s Crowom. To je realist: zahteva dejstva, ne ideje, če še tako lepe. Govori o razorožitvi: o zvezi narodov: ali naj ima ta oboroženo moč? če da, kakšno? in kdo ji bo poveljeval? In kako bo s stalnim štabom? In kako z malimi državami? Ali bodo pristopile na podlagi enakopravnosti? To bi bilo skrajno »nerealno«. Če pa niso enakopravne, kako naj se varujejo? Obvezno rabsodišče? Kako je z »narodno častjo in narodnimi interesi«?

Pove mi, da Lloyd George ne želi, da bi Amerika dobila Carigrad. Predsednik Wilson se je vrnil iz Rima.

Sreda, 8 januarja.

Nasproti v »Astarijo«, kjer so odprli naš urad, visoko gori v petem nadstropju. Razgled na Arc de Triomphe,

duh po lizolu in jodoformu, odrgnjen pod. Pravkar so se izselili Japonci, ki so imeli tu lazaret. Govorim z Mancem, železniškim strokovnjakom vojnega ministrstva, o tranzitu in zvezah v našem odseku nove karte Evrope. Zelo je bistroumen in dobra pomoč. Zemljevid jasno kaže, da se narodnostne meje nikdar ne ujemajo z razumnimi oziri na železniške zveze, temveč, da gredo zelo narazen. Na Sedmograškem posebno tečejo vse prometne žile z avstrijskimi glavnimi progami in nimajo nobene zveze z rumunskimi. Nad temi si bomo še belili glave.

Po lunchu z Allenom h Gogu — pesniku in politiku iz Sedmograške. Mlad njegov rojak Virgil Tea je tu. Pravi, da »ju je preveč sram govoriti o notranjih političnih vprašanjih«. Kar se tiče zunanjih političnih vprašanj, pa ne kaže nobenega sramu, ko zahtevata skoro vso Madjarsko. O Bukovini nam bosta poslala spomenico. Rumunska vojska je med tem zasedla Arad in Nagyvarad, dalje ni prodrla.

Četrtek 9. januarja.

...Zvečer pogovoro s Crowom in Valentinom Chiralom o tem-le problemu »Ako zahteva neka narodnost na podlagi samoodločbe, da prevzame mandat Amerika, Amerika pa tega ne mara, ali pomeni potem kršitev samoodločbe, ako se ji vsili drug mandatar, Italija na primer?« Težko odgovoriti na to vprašanje. Vsaka rešitev bi vodila v prikrito delitev in humbug.

Čujemo, da nameravajo Rusi sestaviti neki odbor ali »konferenco« poslanikov pod vodstvom kneza Lvova, Sazonova, Giersa, Maklakova, Bahmetjeva in, mislim, Nabokova. To bo zelo neprijetno za tiste, ki bi Rusijo najraje ignorirali. Mene veseli. Saj končno preobračamo ruske interese za njihovim hrbtom in če bo ta odbor sestavil samo pismen protest, bo ta konferenca pred zgodovino bodoče Rusije ožigosana z očitkom, da je Rusijo v stiski pustila na cedilu. Upam, da bodo dali temu odboru neke vrste opazovalno funkcijo. Toda zdi se, da naši voditelji gledajo v Rusiji samo kalužo boljševizma.

Sobota 11. januarja.

Včeraj so poskusili umoriti češkega ministrskega predsednika Kramařa. Seton Watson nas je zjutraj obiskal. Govori o Reki, pravi, 1. da se ne da ločiti od predmestja Suřak, da pa imata obe slovansko večino in 2. da jo ob-

Angleški poštni uslužbenci se urijo za slučaj nevarnosti... Več kot 35.000 poštinih uradnikov v Londonu je že izgotovilo tečaje in so bili porazdeljeni v čete proti zračnim in plinskim napadom

vladajo gore v ozadju in da, kdor ima Reko, mora brez-pogojno imeti tudi deželno za njenim hrbtom. To ozadje je popolnoma slovansko. Med tem ko je on tu, pride Pangal, izdajatelj »Rumanie«. Dolga diskusija o Szeklerjih, Baınatu, Rutencih itd. Noben rumunski državnik razen Takéja si ne bi upal predložiti pametne rešitve vseh teh vprašanj. Zato jim bomo morali diktirati.

Na lunch pridejo Amerikanci. Govorimo o tem, kako težko je iznajti meje, ki bi dajale na eni strani čustvo dokončnosti in s tem varnosti pridobljenega, na drugi pa pustile odprta vrata za kasnejšo revizijo.

Sreda 15. januarja.

Obišče nas dr. Madge, angleški zdravnik na rumunskem dvoru, pameten, majhen mož. Zanima se za politiko. Pravi, da je Také Jonescu neznansko vesel, da ni delegat, ker vidi, kam vodi rumunski šovinizem, in da mu je mnogo ljubše, da ostane zunaj in kritizira napake drugih. Pride neki Anglež, ki se je pravkar vrnil iz Kološvara na Sedmograškem. Pravi, da jadra Budimpešta s polnimi jadri v boljše vize. Mnenja je, da bo boljše vize trajal prav malo časa in da bo prišla za njim bela reakcija. Madjarska da je zelo pro-angleška in hoče princa Henrika za kralja. Kmetje, da to jesen niso nič sejali.

Lunch v Crillonu s Tileoni Pangalom. Spet Banat. Namig, da se Dobrudža vrne Bolgariji, vzbudi vreščave proteste Rumunov.

Nazaj v urad. Pišem memorandum za Balfourja o vzrokih, radi katerih Italijani ne smejo dobiti Reke — tudi če bi jo proglasili za svobodno pristanišče.

Ob petih v Mercedes, da vidim Grke. T... mi pripoveduje o Korici, da je središče grške kulture in da se je prvo grško delo tiskalo v Moskopopolisu. Italijani po njegovem mnenju ne smejo dobiti mandata nad Albanijo. Razgovori se o pogodbi s Srbijo zaradi dohoda do Egejskega morja v Solunu. Srbi da imajo svoja lastna obrežja, svoj lasten vozni material, svoje uradnike in delavce, svojo lastno policijo. Prepričan je, da bi se dala napraviti podobna pogodba v Kavali z Bolgari in v Smirni s Turki.

Nato grem k Venizelosu. Kljub vročini v sobi nosi črno svileno čepico. Dva grška stražarja stojita zunaj na hodniku. Venizelos mi pokaže svoje narodnostne statistike. Dietricha navaja kot poroka za svoje številke in za to,

da je vsa maloazijska obala zapadno od meridijana od Carigrada v fizikalnem in klimatičnem pogledu grška.

Kar se tiče zapadne in vzhodne Tracije, ga opozorim, da bo imela Grčija, če dobi to, kar zahteva, mejo, ki je ne bo mogla braniti. Odgovori mi: »Mais de nos jours on ne fait pas de guerres géographiques. L'Allemagne en a fait, et vous en voyez bien le résultat.« (Dandanes se ne dela več zemljepisnih vojn. Nemčija jo je napravila in dobro vidite rezultat.) Opozorim ga na nevarnost iredente in agitacije med carigrajskimi Grki in Grki v vzhodni Traciji. Odgovori mi: »Kaj pa je to? Ali mislite, da bomo napadli zvezo narodov? Ali ni bolje za vas, da imate prijateljskega soseda v Carigradu kakor sovražnega?«

Omenim, da mora Bolgarija imeti gospodarski dohod do Egejskega morja. On meni, kaj pa je z Varno in Burgasom, ki bosta mnogo dragocenejša zdaj, ko bodo morske ožine stalno odprte? Rumunija da ima tudi izhod samo na Črno morje, zakaj naj bi Bolgarija imela več? »Pomislite na nevarnost podmornic v Porto Lagos?« Pomislil na to nevarnost, ki me pa pusti hladnega.

Očitno je dobil od Vilsona zagotovila zaradi Dodekaneza: nam so v tem oziru roke vezane po pogodbi 1915. On to razume. Nobene besede o Cipru.

Večerja v hotelu. Lloyd George je tu. Po večerji sem še dolgo delal.

Četrtek 16. januarja.

Ves dopoldan delal. Lunch z Benešem, češkim zunanjim ministrom in delegatom. Njegovo naziranje je tako-le: 1. Češka želi zgraditi srednjo Evropo na novi podlagi, ki ne bo ne nemška ne ruska. Zato opira svoje zahteve »ne toliko na nacionalno kakor na internacionalno upravičenost«. Njegov končni cilj je stabilnost srednje Evrope. Zato mora Češka imeti teritorialno zvezo tako z Jugoslavijo kakor z Rumunijo. 2. Prijatejski odnošaji z Madjarsko bodo nastali pod samim pritiskom gospodarskih potreb. Mi zapadnjaki da smo zapadli zmoti, da njegova anti-dunajska politika ustvarja tudi anti-berlinsko. 3. Izjavlja, da je velik prepad med njimi in tistimi njegovimi kolegi, ki so kakor Kramar ves čas vojne ostali v Pragi. Ti se gibljejo samo v miselnosti ekstremnega češkega nacionalizma in to mu otežkoča stališče. Njegovo strem-

Združene države Severne Amerike bodo pomagale evropski demokratični skupini

ljenje je, da v Parizu ohrani moralni prestiž, ki so si ga pridobili Čehi med vojno. Rečem mu: »Parfaitement, Excellence!«

Vse skupaj vzeto je to pameten, mlad, verodostojen majhen mož s širokogrudnimi nazori.

Po lunchu imamo Crowe, Howard in jaz dolg in težaven pogovor z Williamom Beveridgeom, ki se je pravkar vrnil s pomožne misije v Pragi, na Dunaju in v Budimpešti. Zelo je naklonjen Madjarom in ni poučen o dejanskih razmerah, kar je obžalovanja vredno, ker je naročen pri Lloydju Georgu.

Francozi so besni nad tem, da je angleščina sprejeta kot oficialni diplomatski jezik.

Petek 17. januarja.

... Časopisje besni nad majhno ustrežljivostjo, ki se mu izkazuje, in zahteva dostop k vsem sejam; da je imelo velike stroške, da je poslalo svoje najboljše ljudi semkaj, zdaj pa ga pustimo brez informacij. Seveda, če bo tisku izpolnjena želja in bo pripuščen k vsem plenarnim sejam, bo nastala iz vsega samo farsa, pri kateri bodo vsi delegati imeli samo še v naprej napisane govore z ozirom na javno mnenje doma. Vse resnično delo se bo preneslo v majhne krožke, kar bo povzročilo zmedenost in zamude.

Sobota 18. januarja.

Poincaré je oficialno otvoril konferenco. Plenarna seja na Quai d'Orsayu ob 3.15. Clemenceau precej z viška dol nasproti manjšim državam. »Y a-t-il d'objections? Non? ... Adopté.« (Kak ugovor? Ne? Sprejeto.) Kot strojna puška.

Jules Cambon pravi pri odhodu Janu Maleolmu: »Mon cher, savez-vous ce qui va résulter de cette conférence? Une improvisation.« (Moj dragi, veste, kaj sledi iz te kon-

ference? Improvizacija (v naglici, brez pravega načrta narejeno). Star cinik.

Ponedeljek 20. januarja.

... Lucien Wolf od zveze britskih Judov me obišče. Ima načrt, po katerem naj bi Judi vse Evrope uživali mednarodno zaščito in obenem ohranili vse nacionalne pridobitne pravice.

Torek 21. januarja.

Balfour je vznemirjen, da bo moral Wilson nazaj v Ameriko, da razpusti kongres. Da veliko na Housa, boji se pa, da njegovo zdravje ne bo vzdržalo. Ako odpove House, ostanejo samo še Lansing, Tasker, Cliss in Harry White — ki so nesposobni.

Pripoveduje mi, da je v soboto po oficialni otvoritvi konference šel skupaj s Clemenceaujem po stopnicah. Balfour je nosil cilinder, Clemenceau pa »melono«. Balfour se je opravičil radi svojega pokrivala: »Rekli so mi, da je predpisan cilinder.« — »Meni tudi,« je odvrnil Clemenceau.

Petek 24. januarja.

Brezploden dan. Zjutraj Slovenec Vošnjak. Zelo imperialističen. Zahteva Istro, Celovec, Temešvar. Ni nič početi z njim...

Sobota 25. januarja.

Opoldne spet s Spearsom pri kosilu, da spoznam Bratiana in Diamandija, ki sta pravkar prispela, da vodita usodo Rumunije. West, Brodrick, Cecil Higgins so tu. Vsi govoré gladko francoski, kar se čudno sliši iz ust britanskih oficirjev. Bratianu je bradata ženska, afektiran humbug, bukareški intelektualec, skrajno neprijeten človek. »Lep moški« in pompozen, glavo vsak trenutek obrača stran, da ujame svoj profil v ogledalu. Ves čas med kosilom sramoti Ruse, ker niso rešili Rumunije 1916. leta. Dolgo se pogovarjam z Diamandijem, ki je tih, kot golob krotek človek. Pravim mu, da je napačna šahovska poteza vztrajati na pogodbi iz 1916., ker jo je anulirala Rumunija sama s tem, da je sklenila separaten mir z Nemčijo. To more priversti samo do tega, da bo razdražilo svet desetih in da se bodo Jugoslovani razjezili. Diamandi nežno gruli.

Nedelja 26. januarja.

... Razporeženje v Parizu se obrača proti Wilsonu in Američanom. Jezni so, da je Wilson do danes okleval, da bi obiskal razdejane pokrajine...

Ponedeljek 27. januarja.

... Grem na pojedino, ki jo prireja francoski tisk v Maison Dufayel. 300 gostov. Pichon, Tardieu, Georde Riddell govoré. Vse skupaj ni zelo zanimivo. Dobim pa živ vtis o naraščajočem nerazporeženju Francozov do Amerikancev, ki gredo Parižanom očividno na živce. Bilo je nekaj nemilih incidentov.

Sreda 29. januarja.

Zjutraj na Quai d'Orsay. Poklican sem tja, ker hočejo Čehi predložiti svojo izjavo svétu desetih in ker jaz veljam iz nepojmljivega razloga kot strokovnjak v čeških zadevah. V predsobi sedita Kramař in Beneš na pozlačenih stolih, kot bi čakala na zobozdravnika. Kramař velik, čvrst, lasje kot krtača, ima simpatičen nemški vonj. Beneš majhen, rumen, bistre oči, lepo čelo, podobno kakor

Keynes. Govorimo o Tešinu, madjarskih Rutencih, »Karpatskih Rusih«.

Potem naporno delam na češko-slovaški »stvari«: Češka in Moravska, zgodovinska meja upravičena, Tešin, Šlezija, Oderberg upravičeno; Slovaška, korektura zahtevane donavske meje; Karpatski Rusi upravičeno in zeleno; »lužiški Srbi« velik nesmisel; »Koridor« za zvezo z Jugoslavijo popolnoma upravičen.

Četrtek 30. januarja.

Lunch z jugoslovanskim pooblaščencom Trumbićem. On mi pravi, da bo glavno mesto nove države najbrže Sarajevo in ne Beograd ali Zagreb. Mnenja je, naj bi se država namesto SHS rajši imenovala Dalmacija — kar je zboten in izzivalen naslov.

Ponedeljek 3. februarja.

Zgodaj k vrhovnemu svētu, da slišim Venizelosovo ustno utemeljitev grških zahtev.

To je popolnoma drugačna stvar od Bratianove predstave. Začne s tem, da nam da lep album s slikami o gobjem ribolovu na Dodekanezu. Ker imamo že vsi pisмено obrazložitev v rokah, pravi, da je ne mara še enkrat ponavljati, temveč da bo samo z nekaj zgodbami ilustriral svoje stališče. Govori vedro in priprosto in gospodje si ogledujejo njegov album, kar jih spravi v dobro voljo. Najprej napravi spreten kompliment Italijanom, kar ustvari dobro razpoloženje. Potem začne govoriti o severnem Epiru in pravi, da ima jezik kot merilo v resnici malo pomena. »Na primer,« nam razlaga, »mnogo odličnih Grkov kakor admiral Conduriottis ali moja kolega Danglis in Repulis, govori doma albanski prav tako, kakor sme gosp. Lloyd George govoriti s svojimi otroki waleški.« Lloyd Georgeu žari obraz. »Boljše merilo,« nadaljuje Venizelos, »je obiskovanje šol. Tu so številke tistih, ki obiskujejo grške šole, in tu številke onih, ki obiskujejo albanske šole. Iz njih vidite, da so grške šole mnogo bolj obiskane. Pa to niti najmanj ne zaradi tega, da bi grške šole nudile boljšo vzgojo od albanskih. Niti najmanj ne. Kajti albanske šole v glavnih središčih imajo to prednost, da imajo ameriške učitelje...« Wilson se smehlija od zadovoljstva.

...Zvečer z Bratianom. Mučno. Odbor zveze narodov ima sejo.

Sreda 19. februarja.

Grški odbor ob 10. Sedimo in čakamo na Julesa Cambona, ki ga ni. Nenadoma vtakne glavo skozi vrata in pove, da je Clemenceau ubit. Prosi Bordena, naj vodi sejo, sam gre v Rue Franklin, kjer stanuje stari Clemenceau, da vidi, kaj je res na tej vesti. Začnemo se precej brez načrta razgovarjati o severnem Epiru in končno se vrne Jules Cambon. Pravi, da stari ni mrtev, ima pa kroglo v pljučih. »Zdravnik.« pripoveduje, »mu je prepovedal govoriti, toda stari hrust govori venomer.« Splošno sočustvovanje. Crowe pripoveduje v razburjenosti trenutka, da ima njegov tast že od 1870. kroglo v pljučih. »A,« pravi Cambon, »tudi nemško kroglo.« Crowe se pritrjevalno nasmehne... Ko odhajamo s seje, pove Crowe, da je krogla, ki tiči v pljučih njegovega tasta, v resnici francoska, ker je njegov svak Nemeec. Govorimo o moralnem pogumu, če bi Crowe v tistem trenutku ugovarjal in povedal: »Ne, francoska krogla je bila!«...

(Prostor nas sili, da proti svoji najboljši volji še bolj krajšamo dnevnik. — Uredništvo).

Nedelja 23. marca.

Pismo očetu:

»Konferenca se vedno hitreje kazi in jaz sem zelo potr... Smo na najboljši poti, da izgubimo mir in vse to

Tudi dojenčki so zavarovani za slučaj plinskega napada. — Sledeča priprava sliči večji ženski torbi in izgleda, da se bo obnesla; ko se zapre, se avtomatično prične dovajanje kisika, mati pa lahko svojega miljenčka opazuje skozi posebno okence. Vendar bi bilo veliko boljše, ko sploh ne bi bilo vojn in ne bi bilo potrebovati sličnih priprav!

veliko delo je za nič. Svět desetih ni doslej nič resničnega napravil razen zveze narodov... Obupati je.«

Ponedeljek 24. marca.

...Svět desetih se je dejansko razcepil na dve telesi: v svět štirih (Clemenceau, Wilson, Lloyd George in Orlando) in v svět petih, ki sestoji iz zunanjih ministrov. To je edini način, da se pride naprej. Zelo sem vesel tega.

Pismo V. S. W.:

...»Prestrašno bi bilo, če bi zdaj, ko smo dobili vojno, izgubili mir, in reči moram, da vse kaže na to, da bo prišlo tako daleč. Res sem potrpt po vsem tem. Potrebovali bi diktatorja za Evropo, pa ga nimamo. In ga nikdar ne bom imeli.«

Ponedeljek 31. marca.

Skupna seja poljskega in češkega odbora. Ves popoldan delal. Zvečer diner v Ritzu. Rumunska kraljica, Foch, Briand itd. Peklensko. Iz pogovorov vidim, da je bila ves teden velika kriza med Lloydom Georgeom in Clemenceaum. Francozi hočejo rensko mejo kot trdnjavo proti Nemčiji. Tega jim mi nočemo dati. Zelo napeto razpoloženje.

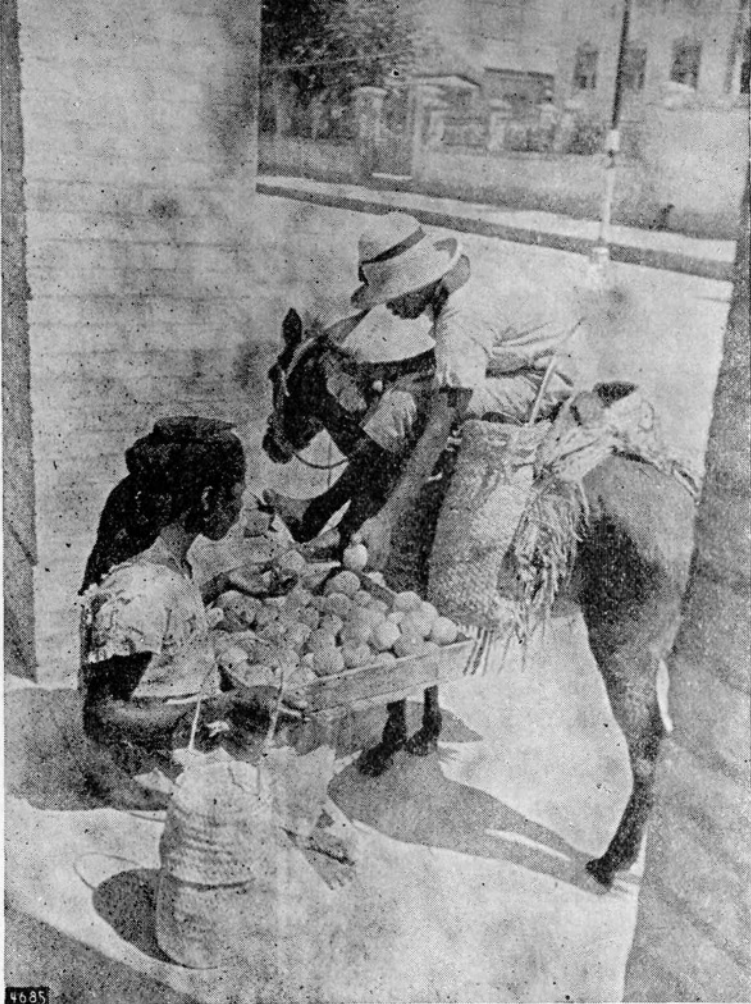
Sreda 23. aprila.

V jadranskem vprašanju je prišlo do krize, medtem ko sem bil v Angliji. Italijani pravijo, da bodo zapustili Pariz. Potem bi jih bili rešeni. Japonci tudi grozé z odhodom.

Petek 25. aprila.

Razpoloženje Italijanov proti Wilsonu je zdaj naravno skoraj histerično in lahko si predstavljam, kako so pri Orlandovem odhodu na lyonskem kolodvoru kričali: »Abasso Wilson!«

Leeper izdeluje kompromisni predlog v jadranskem vprašanju za primer, če se vrnejo: Reka naj postane internacionalna, prav tako Dalmacija. Otoki pripadejo Italiji. Globoko v srcu čutim skrito simpatijo do Italijanov. ...Imam tudi neugoden občutek, da bi bila napaka, če bi pustili Slovanom, da bi se utrdili na Jadranu. Kaj pa naj počnemo s slovanskim blokom od Vladivostoka do Reke, od Gdanska do Samarkanda? To bi pomenilo, da so Skiti osvojili svet.

Poznate otok Haiti? Ne? Danes priobčujemo tri slike od tam. Tu vidite prizor s trga

Četrtek 1. maja.

...Francozi niso v stanju, da bi videli dalje od svojega nosu; toda končno je njih v nos, in, za boga, kar vidijo, vidijo prekleto jasno.

Sobota 3. maja.

...Ta vest me potrdi v moji antipatiji do Kramača, ki tiči za vsem slabim, kar počne Beneš. Čehi imajo Francoze v žepu in jim bodo zdaj rekli, da so »odkrili« mojo protičeško intrigo. Pa to ni bila intriga; to je bil poskus ob enajsti uri, da se krivica izravna...

Petek 30. maja.

Jugoslovani obedujejo v družbi z nami. Jaz sedim med Popovičem in Smodlako. Prvi je šovinističen, drugi razumen. S svojim albanskim načrtom jih preizkusim. Popovič vrešči in kriči pri misli, da bi Jugoslavija izgubila Djakovo. Smodlaka pa ima to za dobro idejo.

Filip Kerr pride in sestavi brzojavko za Beograd, da povemo Srbom, da morajo boje na Koroškem ustaviti...

Sobota 31. maja.

...Popoldne spremljam Crowa in Allena Leepra na (»tajno«) plenarno sejo na Quai d'Orsayu. Ta naj da manjšim državam priložnost, da se izgovorè o mirovnih pogojih, ki naj se v ponedeljek izročè Avstrijcem... Trumbić godrnja nad pogodbo, ker pa ima napačno besedilo pri rokah, ga hitro odpravimo...

Sobota 28. junija.

(Po podpisu versajske mirovne pogodbe)... Potem v hotelu velika slavnost. Gostè nas s sektom na račun davkoplačevalcev. Zelo slab sekt. Grem potem še na boulevard. In v posteljo. Bolan od studa nad življenjem.

Knjiga o lastovicah

Ernst Toller

Prevedel Mile Klopčič

Doraščalo 1922

Napisano 1923

V trdnjavski ječi Niederschönfeld

V moji celici sta leta 1922. gnezdili dve lastovici

Epilog

Celo poletje so živele lastovice v jetnikovi celici. Bila je to milost zanj. Kaj so mu darovale, je skušal jecljaje povedati. Trdnjavski upravi ni ugajalo, kar je napisal. Kdo bi doumel stroge ukaze trdnjavske uprave! Kratkotmalo, ni ji ugajalo. Ukazala je, da mora jetnik oditi iz svoje celice, katere rešetkasto okno je bilo obrnjeno proti vzhodu, ter mu je skrbno in z očetovsko pozornostjo odkazala drugo celico, ki je sprejemala svojo borno svetlobo s severa in ki se vanjo nobena lastovica ne bi naselila.

Prihodnjo pomlad v aprilu sta lastovici spet prišli. Prišli sta od bogvekod, iz pragozdne pokrajine in solčnega sna v četverkot gole celice na severu. Našli sta novega stanovalca in hoteli sta biti tudi temu, kar sta bili prejšnjemu.

Pa je prišla neki dan v hišo knjiga, ki jo je bil prvi napisal in vrgel čez ozidje, ne da bi je dosegla prežeča roka stražnikov. Ne-

Opomba prevajalca: »Knjigo o lastovicah« sem prevedel spomladi 1928. leta po prvi izdaji. Prevod doslej ni bil objavljen niti v odlomkih. Za to prvo objavo sem ga znova pregledal in upošteval pri tem drugo izdajo, kakor je izrecno želel avtor, ko sva se srečala junija leta 1933. Knjigi je dodan epilog, ki pojasnjuje ozadje te pesnitve; zaradi tega ga objavljamo tu na prvem mestu.

kaj ur nato so prihrumeli pazniki v celico ter »glasom povelja« podrli skoraj dograjeno gnezdo z ravnodušno surovo kretnjo.

Kako sta se prestrašili lastovici, ko nista videli več svojega malega stanovanja! S svojima kljunčkoma sta iskali polkrožni temelji gnezda, rftotali plaho sem ter tja, stikali po vseh kotih celice, našli nista ničesar.

Že naslednji dan sta začeli znova graditi.

In znova so stražniki gnezdo podrli.

Jetnik, zidar iz neke bavarske vasi, je napisal dne 18. maja 1924 tole pismo:

Gospod upravnik trdnjave!

Prosim gospoda upravnika, naj tako težko preizkušenim, potrpežljivim in prekoristnim in marljivim živalcam pusti tako trdo in težko priborjeno gnezdece. Izjavljam, da me niti najmanj ne motijo in tudi ničesar ne poškodujejo. Pripomnil bi še, da se nahajajo lastovičja gnezda v mnogih jetnišnicah in jih je pod strogo kaznijo prepovedano rušiti.

Z odličnim spoštovanjem
Ruppert Enzinger iz Kolbermoora.

Dne 21. maja je upravnik trdnjave Hoffmann lakonično odgovoril: »Lastovice naj gnezdiijo v hlevu. Tam je dovolj prostora.«

Gnezdo, ki se je medtem že vzbočilo, je zapadlo ukazu. Jetniku pa so določili celico proti severu, staro so zaklenili.

Zmedeni, na moč vznemirjeni sta začeli lastovici gnezditi v treh celicah hkrati. Gnezda so bila do polovice sezidana, toda stražniki so jih odkrili in surovost se je ponovila.

V šestih celicah je zidal lastovičji par. Kdo bi vedel, kaj ju je gnalo! Mogoče upanje, da jima bodo ljudje dovolili eno gnezdo iz uvidevnosti in iz malo dobrotljivosti.

Vseh šest gnezd so pometli.

Ne vem, kolikokrat sta si sledili graditev in rušitev.

Sedem tednov že je trajala borba, junaška, slavna borba bavarskih varuhov pravice proti duhu živalskega puntanja. Nekaj dni lastovici nista več gradili, odnehali sta.

Tiho je šlo od jetnika do jetnika: »V pralnici med odvodnimi cevmi sta našli prostor, kjer ju živ krst ne more odkriti, niti prežeče oko stražnika, ki od zunaj pretipava rešetke, niti prežeče oko stražnika, ki od znotraj opreza za prepovedanimi rečmi.« Redkokdaj je živela čistejša radost po hodnikih. Tak vendar sta lastovici zmagali v borbi s človeško zlobnostjo. Sleherni jetnik se je ž njima vred čutil zmagovalca.

Toda stražniki so vlekli na ušesa... Neko jutro je strmela pralnica mrtva in prazna.

Lastovici nista več gradili. Zvečer sta se zatekli v neko celico, prenočili v njej tesno prižeti druga k drugi na električni žici, zjutraj sta odleteli. Kmalu se je vrnil samec sam. Samica je umrla, pač ker so ji ljudje branili izleči odlojena jajca.

* * *

Ponoči je umrl prijatelj.

Sam.

Rešetke so stale na straži ob truplu.

Kmalu bo jesen.

Globoka bol me žge.

Zapuščenost.

* * *

O zamolkla pesem neskončne monotonije!
Večna enoličnost brezbarvno potekajočih dni!

Zmerom

bo dan

kakor poslednji,

kakor naslednji,

zmerom.

Čas je siva megla. Vlegla se je v predušnice tvojega neskončnega hrepenenja.

Košček sinjega neba prebadajo zarjavele rešetke,

ki so se snele iz line tvoje celice,

planile vate

vate

vate...

Branil si se,

toda rešetke so bile močnejše od tebe.

Zdaj rasto v tvojih očeh,

in kamorkoli pogledaš,

vsepovsod

vsepovsod vidiš rešetke.

Še otrok, ki se igra na daljni, razcveteni loki,

je nasilno potisnjen v rešetke tvojih oči.

Tvoje noči, tvoje presanjane noči, obupne harlekinade.

Tvoji nohti strgajo po pokrovu krste neme zapuščenosti.

Nikjer ne cvetè čudež.

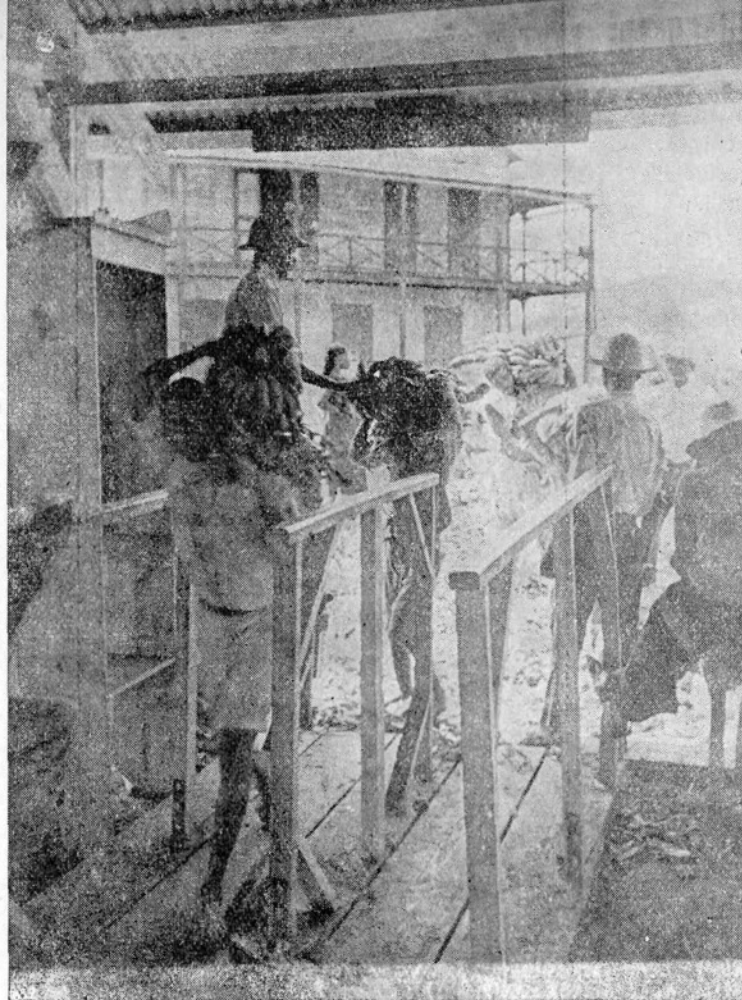
Muzika je

Gozdovi so

Ženske so

Kjerkoli nekje cvetè kretnja nežno

nežno se upogibajočega tilnika

Velik del prebivalstva se živi s prodajo banan. Kmetje prinašajo svoje pridelke osrednji nakupovalni zvezi, kjer ocenjujejo vrednost blaga in ga potem prodajajo naprej

Kjerkoli nekje čaka roka, ki je na moč
ljubezniva in je je sama najslajša toplota
Nikjer ne cvetè čudež.

* * *

Mrzla je postala knjiga v moji roki,

tako mrzla tako mrzla.

Črne črke črne gore, ki so pričele romati v žilah mojega srca.

Selesteči listi snežne poljane na severnem tečaju neizmerne onemoglosti.

Zebe me.

Svet se strjuje.

Lepo mora biti zaspati ta hip,

postati kristal v brezčasnem ledenem morju molka.

Sodružica smrt.

Sodružica, sodružica...

Cirici cirici cirici

cirici

urrr

Da začuješ blizu temnega praga

tako melodijo, tako pijano od zemske radosti, zemske tožbe...

Sanjaj, moja duša, sanjaj,

uči se sanjati večnostni sen.

Cirici cirici cirici

cirici

urrr

Béži, sodružica smrt, béži,

drugič, kasneje, mnogo kasneje.

Nad menoj nad menoj,
na lesenem okviru napol odprtega jetniškega okna,
ki se z odrevenelo togostjo nagiblje v mojo celico,

sedi
lastovičji par,
sedi,
sedi

in se ziblje! ziblje!
pleše! pleše! pleše!
Umaknite se črne gore! skopnite ve snežne poljane!
Solnce solnce, razžgaj jih, razžgaj!

Predrage!

Kakšna pokrajina raste iz zaprašenih kotov celice?
Tropične poljane, barvni opoj razcvetajočih se orhidej!
Regina Noctis!
In nad tem nad tem
moj lastovičji par.

* * *

Zgodil se je čudež!
Čudež!
Čudež!

Plešite moje dihajoče prsi,
plešite boleče uklenjene oči,
plešite! plešite!
Le v plesu strete verige,
le v plesu se požemete do zvezd,
le v plesu počivate v božanstvu,
plešite! plešite!

V plesu sanja sveta pesem sveta.

* * *

S senegalskih bregov, z Omandabskega jezera
so prišle, lastovičke moje,
s svete pokrajine afriške.
Kaj vas je gnalo v mrzli april mrzle Nemčije?
Počivale ste na grških otokih,
kaj vam niso veseli otroci veselo zapeli v pozdrav?
Zakaj niste svojega templja gradile v častitljivih kodrih Arhipelaga?

V kakšno usodo ste semkaj prišle?

Naša pomlad
ni več Hölderlinova pomlad,
pomlad Nemčije je postala kakor njena zima,
mrzla in mrka
in brez ogrevajoče
ljubezni.

Podobne ste pesnikom, lastovičke drage.
Za človekom trpe, pa ga ljubijo z neugasljivo gorečnostjo,
a so bolj bratje zvezdam, viharjem in kamnom kot kateremukoli
človeštvu.

Podobne ste pesnikom, lastovičke moje.

* * *

Kje naj Vama pripravim prostor, ptici svobode?
Jetnik sem in moja volja ni moja volja.
Če zapoim pesem svobode, javi stražnik takoj:
Jetnik je prepeval revolucionarno pesem.
In tega paragrafi ne dovoljujejo.
Mogočni gospodje so paragrafi, ki so si jih ljudje postavili nad sabo,
ker so bili izgubili razum. Šibe nosijo v rokah. Ljudje pravijo:
šibe pravičnosti.

Šibe te hiše se imenujejo: samotni zapor trdo ležišče post
prepoved sprehoda prepoved pisanja prepoved obiskov

prepoved prepevanja prepoved čitanja prepoved luči
prisilni jopič.

Ve, lastovici moji, ne vesta nič o pravičnosti, ne o krivičnosti. Zato
tudi ne vesta nič o paragrafih ne o šibah...

Kako naj dobim za vaju deščico?

Res, da stražijo bajoneti in bodeče žice to hišo, ki so mi jo dodelili
ljudje za stanovanje. Res, da vse dni in noči odmevajo po dvo-
riških stražnikovi koraki. Toda ljudje s šibami pravijo, da je
košček lesa nevaren.

Prijatelj ti dobri!

Skozi špranjo nad vrati si mi potisnil košček lepénke.
Ostanjta mi družici, lastovici!

* * *

Plaho obletavata lastovici
vabeči pristan.

Ena se ga dotakne.

Samec!

Že ga poznam
po daljše razcepljenem
repu, po rdečem čipkastem
znamenju na prsih.

Iznenada se prestraši,
odleti.

Samica vreščič
za njim.

Sta mar zaslutili,
kam sem vaju zvabiti hotel?

Ah, kdo bi se pač prostovoljno
v jetnikovo
celico naselil?

* * *

Šest korakov sèm

šest korakov tja

Smisla ni

Smisla ni

* * *

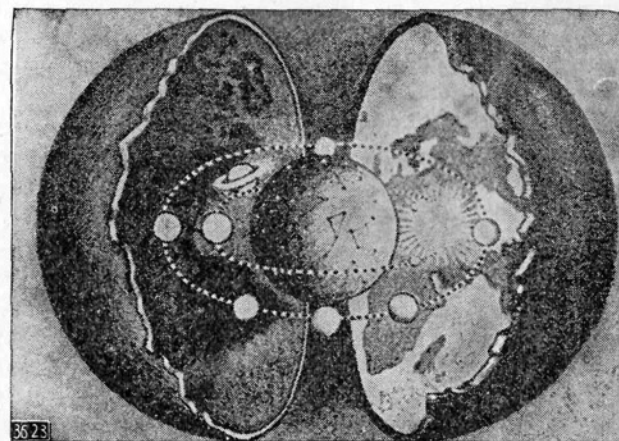
Lastovici sta se vrnili.

Ostali bosta! Ostali!

Moja celica gleda na vzhod.

Na vzhod!

(Dalje prihodnjic.)

Fantazija ali resnica? Tako si je zamislil
astronom Karel Neupert planetni sestav

IGRALSKI ABECEDNIK

I. M. Rappoport

(Peto nadaljevanje.)

Oderska dejavnost in protidejavnost

Na odru je treba premagati razne ovire. V boju s temi zaprekami se oderska naloga razvija, dopolnjuje in raste. Kot rezultat teh bojov in zmage nad ovirami nastane tudi čut za odersko dogajanje. Pod besedo ovira ne smemo razumeti le zunanjih, ampak tudi notranje okoliščine.

Primer: Mudi se mi na vlak, prtljago imam že pripravljeno doma v sobi. Ko pridem domov, je stanovanje zaklenjeno, ključ pa sem izgubil. V tem slučaju nasprotujejo izvršitvi moje naloge le zunanje fizične ovire — zaprta vrata in okna, skozi katera bi mogel iti, če bi hotel priti do prtljage.

Čim težja je zame zmaga nad temi zaprekami, toliko aktivneje se bo v meni razvijal čut, da je nalogo treba izvršiti, toliko globlji in izrazitejši bo občutek, ki nastane radi tega, ker naloge ne morem rešiti. Postanem slabe volje, zgražam se nad svojo raztresenostjo, ker sem izgubil ključ, z eno besedo: doživel bom celo vrsto čustev, ki bi nastala, če bi se mi tak slučaj pripetil v življenju.

Čut za nastop na odru kot rezultat izpolnjene naloge

Vsa ta čustva so posledica tega, da je prišla moja naloga v konflikt z protidelujočimi okolnostmi. Njihov povod ne sme biti nikdar umeten, ne smejo nastati neodvisni od okolnosti, ki smo si jih v določeni vaji sami določili.

Ne iščite nikoli občutja in čustev samih na sebi, ne da bi premislili tudi okoliščine, radi katerih so nastala. Ne delajte nikoli takih vaj, kot so »strah sam na sebi« ali »žalost, veselje itd.«

Iskanje tako zvanih čistih čustev vodi na odru le do slabih rezultatov: ali do markiranja čustev ali pa do nervoznosti in histerije.

Edina pravilna pot je »upravičenje« (da natančno ugotovimo okolnosti) po upravičenju do oderskega odnosa, (resen odnos do nečesa odvisnega kot da bi bilo neodvisno) in končno do dejavnosti. Le po tej poti pridete do pravilnega igralskega čuta.

N. pr.: Strah. Kaj je sploh to? To je občutek, ki nastane v človeku v zvezi s kakršnimkoli zunanjim pojavom v zvezi s kako njemu grozečo nevarnostjo. Tudi pojav, ki se nam zdi nerazumljiv, povzroči v nas občutek strahu, ker ne vemo, kaj nam grozi. Tako si je pračlovek radi občutka strahu ustvaril bogove iz sanj nejasnih naravnih pojavov, kot so: ogenj, grom, blisk itd.

Toda ta definicija za oder ne zadostuje. To je določitev pojma »strah«, to se pravi določitev vsega, kar je strahu v vsakem slučaju svojstveno. V življenju pa, in zato tudi na odru, pa ne more obstojati nikako čustvo samo od sebe.

Kolikor je ljudi, toliko občutkov in toliko vrst strahu je. Drugače je, če se ustrašimo žabe, drugače če eksplozije. Razlika je, če se ustraši nervozna damica, ali pa krepak mož. Vsak človek na svoj individualen način izrazi to ali ono čustvo, pod temi ali onimi okolnostmi.

Torej ne moremo predstavljati čustva samega na sebi. Igramo nalogo, ki smo si jo zastavili in kot rezultat izpolnitve te naloge nastane potrebno čustvo.

Upravičite položaj, v katerem se nahajate. Predočite si objekt, iz katerega vam grozi nevarnost in se potrudite, da tej nevarnosti ubežite. Le če to storite, bo nastal resen občutek strahu, ki je primeren za dani položaj.

Vzemimo druga čustva. N. pr.: Skrb. Skrbi same na sebi, ki bi obstajala neodvisno od drugih okolnosti, sploh ni. Vsak človek izraža občutek skrbi na svojstven, le njemu lasten način. Zato moramo v vsakem posameznem slučaju najti okolnosti, radi katerih je skrb nastala, če ho-

čemo, da bomo podali gledalcu to čustvo resničnosti odgovarjajoče in prepričljivo.

Vaja: Človek, ki ga ljubite, je zbolel. Na vse načine poizkušate, da bi mu pomagali in mu olajšali trpljenje. Toda vse vaše prizadevanje je brezuspešno. To je vaša naloga, ki jo morate izpolniti. Borite se z boleznijo in če

Poleg gojenja banan se ukvarjajo na Haitiju tudi s kavinimi plantažami. Pravkar nabrana kavina zrna se polagajo na tla, da se posuše.

boste to resno in pravilno delali, bo nastalo v vas pravo, resnično čustvo, ki ga v življenju imenujemo skrb.

Vrnimo se k oviram, ki nam otežujejo izvršitev oderske naloge.

Prvo vajo (zaprto stanovanje) smo izbrali zato, da pokažemo učinek zunanjih zaprek.

Predstavljajte si, da sedite zraven bolnika, ki vam je drag, in pričakujete zdravnika. Ko bolnika opazujete, ne delate nobenih zunanjih kretenj. Toda v vaši notranjosti, v vaši zavesti se bojujete z boleznijo, z vsem svojim bistvom se trudite, da bi bolniku pomagali in premagali bolezen. Toda iz bolnikovega obraza, kretenj in dihanja razberete, da bolezen kljub temu napreduje. Ta boj, ki je notranjega značaja, se jasno zrcali v vaših očeh in ponašanju, čeprav sedite popolnoma nepremično in ne izgovorite niti besedice.

Pojem oderska scenična naloga (dejanje, smoternost, način) obsega tudi protidejavnost.

Kakor se spominjate, smo rekli, da prav za prav vse življenje obstoji iz odnosov, ki se menjajo z okolico. Okolica vpliva po čutilih na zavest, ki pa zopet učinkuje na zunanji svet.

Nosilec te protidejavnosti (ovira, zapreka) je lahko poljubni predmet — zunanja ovira (primer: z zaprtimi vrati) ali zunanja okolnost (bolezen) ali pa notranja okolnost.

Stik s soigralcem

Prehajamo v novo poglavje našega sistema, v katerem se bomo bavili s stikom s soigralcem. Vrnimo se k metodi, ki smo jo že uporabljali, k metodi proučevanja in

Prizor iz Büchnerjeve dramske pripovedke »Lena in Leonce«, (režija E. F. Burian v Pragi)

pazljivega opazovanja resničnega življenja. Šele ko bomo razumeli in si prisvojili zakone razmerja človeka do človeka v navadnem življenju, si bomo lahko postavili zakone za razmerje do soigralca na odru in po teh zakonih zgradili vlogo, ki jo naj igramo.

Stik s partnerjem lahko definiramo kot učinek igralca na soigralca pri obojestranski nerazdružljivi povezanosti. Najmanjša izprememba v vedenju enega, povzroči nujno odgovarjajočo izpremembo v vedenju drugega, ali pa obratno.

Toda v čem se kažejo te izpremembe v vedenju, v čem ta ubranost med obema? Ali si lahko napravimo že v naprej načrt za stik med partnerji? Ali lahko vadimo z igralci na podlagi takega načrta? Ne! Tega ne smemo na noben način! To bi povzročilo, da bi vse igranje izgubilo najvažnejše, kar je za dobro igranje potrebno: občutek resničnosti. Saj tudi v življenju ne moremo naprej določiti, kaj bo delal človek, s katerim se pogovarjamo, na kak način nas bo pogledal, s kakšnim izrazom nam bo kaj povedal. Seveda tudi ne moremo vedeti, kako bomo na njegovo vedenje reagirali. Tudi proti človeku, s katerim se najpogosteje sestanemo, se ne bomo natančno tako obnašali danes, kot smo se včeraj.

V življenju vplivamo eden na drugega ne le na ta način, da koga poslušamo ali ga gledamo, ampak tudi neposredno. N. pr.: dva človeka se ljubita ali če vzamemo obratni primer, sovražita. Predstavljajte si, da sedita molče vsak v svojem kotu sobe. Med obema bo brezpogojno nastal stik: seveda v prvem primeru povsem drugačen, kot v drugem.

Za sedaj ni za nas važno, kako se ta stik na zunaj izraža, nasprotno celo poudarjamo, da človek lahko vpliva na sočloveka neposredno, skoro neopazno za sluh in vid. Ta zakon o notranji zvezi in o obojestranskem notranjem vplivanju človeka na človeka moramo jasno spoznati in ga prenesti na oder. Ravno na isti način smo postopali pri zakonih o organski pozornosti, o obvladanju mišic itd., samo da je stik s partnerjem, ki se ga bomo tudi naučili iz življenja, mnogo kompliciranejši.

Neobhodno potrebno je, da se zavedamo, da se na odru ne pogovarjamo le formalno, da ne gledamo soigralca le po navodilih, ki smo se jih na pamet naučili, da zahtevamo od njega le natančno to, kar predpisuje vloga, ampak da delamo vse to organsko na podlagi žive zveze z ljudmi. Le v tem slučaju bo odnos partnerja do partnerja učinkoval na gledalca prepričljivo. Naučiti se moramo, da ne bomo na odru le formalno poslušali in gledali partnerja in se le delali, kot da ga poslušamo in gledamo njegove kretnje, ampak moramo prodreti v bistvo njegovih besed in dejanj, v namen, ki ga ima z njimi. Ne smemo dojeti le njegovih dejanj kot takih, ampak tudi, kaj se za temi na zunaj vidnimi dejanji skriva.

Najprej vaja, pri kateri ne bomo nič govorili. Upravimo jo s situacijo, v kateri sta partnerja med seboj notranje, duhovno povezana, ne obstoja pa prav nikaka potreba, da bi med seboj govorila.

(Se bo nadaljevalo.)

»Lena in Leonce«, (režija E. F. Burian)

Tone Maček

GOMILA RODOLJUBOV

(K Žižkovi vprizoritvi »Detektiva Megle«).

(Koncem drugega dejanja, ko so se vsi igralci med seboj pobili, jih režiser zopet obuja:)

Poglejte gomilo prezasluženih mož,
tu leži cvet rodoljubov te zemlje;
kdo jim bo poklonil vencev in rož,
ker dali za nas so življenje?
Duše me solzè, da ne morem ta čas
njih velikih zaslug vseh naštetih;
pomnite le, da neumnost vseh vas
edina je mogla jih streti.
Kaj bo z domovino, če najlepši njen cvet
neusmiljeno bode pokošen,
kaj avtor poreče, če ves njegov svet
bo le za grobove iztrošen?
Igra pa naša končana še ni,
treba bo še potrpeti,
kdor rodoljub, naj spet se zbudi,
za domovino je treba živeti!

Žižkovo avantgardistično gledališče

vrši važno kulturno misijo ob naši severni meji

Mariborski (studenški) rojak Žižek je mlad odrski umetnik, avantgardist, učenec zlate češke Prage, ki nam je poleg znanega Piskatorjevega berlinskega teatra dala največ k naši najmlajši generaciji odrskih umetnikov (B. Stupica, Jože Borko, Fr. Žižek). Piskatorjevega berlinskega teatra ni več. In Praga? Voskovca in Vericha

Breskov cvet, stara kitajska dramska pesnitev (režija Fran Žižek; igrano leta 1938)

ni več. Odsla sta v Ameriko. Marsikoga ni več. Burian, menda najgenijalnejši živeči evropski režiser, avantgardist, Žižekov učitelj, je še v Pragi s svojim Divadlom 39. Tudi drugi so še. Toda kaj nam morejo danes dati? Mi pa imamo celo generacijo mladih, nadarjenih in sposobnih umetnikov, kateri se v naših razmerah prebijajo skozi odrsko življenje vsak po svoje. Deske »oficijalnega« gledališča jih ne pustijo rade nase...

Žižek svoje zadružno osnovane avantgardistične odrske družine radi močnejših sil ni mogel obdržati pri življenju. Našel pa je, kakor leto prej Jože Borko, zavetišče v Talijinem hramu Ptujskega dramatičnega društva. Našel je možnost ustvarjanja, našel je pa tudi poprišče hudih bojov za prodor svojega odrskega koncepta. Kdo ne pozna našega malomeščanstva? Kdo ne pozna taloga konzervatizma, odpora proti vsaki novotariji, vsakemu -izmu (izvemši seveda politični klerikalizem in liberalizem), nagnjenja k osebni intriganstvu in vseh drugih ovir, v katerega mora zagaziti tak človek, kakor Žižek, s svojim avantgardizmom, v našem okolju? Vendar je Žižek junaško gazil in pregazil, ne da bi mnogo popustil. Užival je podporo samo malega dela občinstva in nekaterih merodajnih faktorjev, takorekoč 10%. Danes ima na svoji strani že sigurno 80%. Pri tem pomeni največ in je najbolj merodajno samo gledališko občinstvo, vzgojeno v samem tem boju. Naše delavstvo — to se razume — je zavzelo pozitivno stališče do Žižeka in njegovega gledališča, kakor hitro je spoznalo, da poskuša biti s svojo umetnostjo zvest socialnemu okolju iz katerega je izšel tudi sam. To in pa ono absolutno pozitivno v njegovem avantgardizmu, da ume iz vsakega odrskega komada izljučiti — dialektično, bi dejal — ono socialno bistvo dobe in okolja dejanja, ki je najznačilnejše, čeprav močnejšim silam neprijetno, je vredno, da gledamo na Žižekovo avantgardizem pozorno, pričakujoč, da ne bo vrgel puške v koruzo.

Program njegovega delovanja v tej seziji v Ptujju je bil:

15 predstav (7 premijer) in sicer: enkrat Breskov cvet od neznanega kit. avtorja; dvakrat Linhart: Matiček se ženi; trikrat Iv. Cankar: Lepa Vida; štirikrat J. Kranjc: Detektiv Megla; enkrat Ang.

Cerkvenik: Kdo je kriv?; dvakrat Burka o jezičnem dohtarju (Mastre Pierre Pathelin), od neznanega franc. avtorja in dvakrat J. Jurčič: Deseti brat.

V oceno posameznih del se tu ne moremo spuščati. Marsikaj ni bilo podano najbolje in to ponajveč radi pomanjkanja igralskih moči, pa tudi radi »višjih sil«, tehničnih nemožnosti itd., kar pa prav nič ne zmanjša pomena njegove umetnosti. Radi števila ni mogoče tudi posamič pohvaliti vseh sodelavcev, ki so mu zvesto stali ob strani. Pri prevodih, prepesnitvah in pesniških doneskih se je opiral na pomoč literatov Ivana Potrča, prof. Smaseka in Toneta Mačka-Čulkovskega. Naj navedemo en verz poslednjega k Breskovemu cvetu:

Tamkaj v dvorih pozlačenih
mečejo meso v pomije,
zunaj pa po blatnih cestah
ljudstvo po odpadkih rije.

Omeniti je le še vsekakor treba glavnega igralca karakternih vlog Wilhelma in tehničnega pomočnika Murna. Mnogo truda so vložili v stvar tudi številni ostali sodelavci.

Program gostovanj, kot posebne kulturne misije ob naši severni meji, z že omenjeno burko o jezičnem dohtarju, je bil tudi zelo velik, kakor vidite:

2. junija Ormož, 3. junija Varaždin, 4. junija Središče ob Dravi, 6. junija Ljutomer, 8. junija Dolnja Lendava, 11. junija Murska Sobotna, 12. junija Veržej, 12. junija zvečer Radenci, 13. junija Gornja Radgona in 17. junija Maribor, Ljudska univerza.

Žižek z njegovo požrtvovalno skupino zasluži za tako važno kulturno delo, ki zadefini ob naši severni meji še poseben pomen, ne samo pozornost občinstva, marveč tudi priznanja vseh merodajnih faktorjev. Da, priznanja in podpore. Šele tedaj bi lahko vršil to misijo dostojno in gostoval ob meji s tehnično težje izvedljivimi, zato pa tudi učinkovitejšimi deli, n. pr. Matiček se ženi ali Deseti brat.

KRK.

Shakespeare: Strašno žalostna komedija o Piramužu in Tizbi; parodija oficijelnega gledališča (režija Fran Žižek, igrano leta 1938)

OBZIRNOST

»In dragi moj prijatelj, ali ne greš nikdar v opero?«
»Ne nikoli. Ker jaz tam smrčim, pa drugi okrog mene ne morejo spati.«

Našim sodružicam

Naša dekleta in njih poklic

Konec šolskega leta je za nami, za marsikaterim mladim dekletom so se poslednjič zaprla šolska vrata in sedaj si mora poiskati poklica. Ni čuda, če se toliko staršev boji tega, saj je povsod tako malo upanja za službo. Večina poklicev je tako polna, da ni za nikogar več prostora, oni redki poklici, kjer je pa še malo izgleda, pa zahtevajo toliko teoretičnega in praktičnega znanja, da so zlasti delavskim dekletom nedosegljivi. Zato je danes stanje za naša dekleta navidez brezupno in ne smemo se čuditi, če se vržejo kar po vrsti v poklice, ki jih prav nič ne veselijo, za katere niso prav nič sposobne, pa je potem tudi njih delo temu primerno.

Predvsem se morajo delavski starši zavedati, da je za dekleta prav tako kakor za fanta neobhodno potrebno, da se česa izuči, da danes dekleta ne more več doma sedeti in čakati, kdaj bo »on« prišel po njo. Dekleta, ki ima svoj poklic in ga tudi vestno in pošteno izvršuje, bo vsak moški raje vzel za ženo kakor dekleta, ki doma zapravlja čas. Tudi se bo dekleta, ki se je prej že uspešno uveljavilo v kakem poklicu, vse bolj obneslo v zakonu, saj je našla že prej v svojem poklicu moralno oporo, ki jo tudi pozneje v zakonu neobhodno rabi. Samo tisti, ki ima občutek, da je kaj in da more sam stati na svojih nogah, se bo vedno uspešno uveljavljala v vseh življenjskih prilikah in težkočah. Zato je delo, kakršnokoli že, za dekleta največje važnosti. Iz zveste in poštene vršitve dolžnosti bodo zrastle mlademu dekletu potrebne moči za vse nadaljnje življenje.

Vkuhanje in vlaganje

V poletnih mesecih je čas, da si pripravimo gospodinja za zimo nekaj zaloge sadja in zelenjave. Seveda pa mora zlasti delavska gospodinja, ki ima samo omejena sredstva na razpolago, dobro preudariti, kaj in kako bo vkuhala oziroma vložila. Mnogo je gospodinj, ki potrošijo preveč denarja in časa za to, da lahko potem pozimi jedo, kar zraste poleti. Pravilno je, da se hranimo v prvi vrsti tako, kakor zraste. Pozimi je fižol, krompir, zelje in repa, spomladi solata in špinača, poletje in jesen pa je doba sadja in tedaj se ga najemo za vse leto. Za bolnike in otroke imamo pozimi pomaranče in limone, otrokom pa namažemo kruh pozimi s surovim maslom in smetano, poleti in jeseni pa jim dajamo sadja, kolikor le moremo.

Seveda bi pa bil naš jedilnik zlasti pozimi le preenoličen, če bi si gospodinja ne pripravila ničesar za zimo in zato mora tudi najskromnejše gospodinjstvo imeti vloženi vsaj nekaj kozarcev oziroma steklenic. A to vkuhanje se mora vršiti pravilno, ne pa, da prirodna živila vse preveč prekuhavamo, premešavamo, dušimo, ponarejamo, kvarimo z različnimi dodatki, zastrupljamo s salicilom, sladkor spreminjamo v alkohol itd., kar dela žal premnogo gospodinj. Za povprečno delavsko gospodinjstvo, zlasti za tisto z otroki, je predvsem potrebno čim več marmelade, bodisi te ali one vrste. Razni kompoti za delavske razmere ne pridejo v poštev, ker rabijo zelo veliko sladkorja ali pa patentne kozarce in lonec za vkuhanje, kar vse je zelo drago. Edini kompot, ki si ga lahko omislijo tudi delavske gospodinjice, so brusnice, posebno še, če si jih same naberejo. Brusnice se zelo dobro držijo v navadnih kozarcih za vkuhanje. Lahko jih vkuhamo tudi popolnoma brez sladkorja, ker se prav tako držijo, pa jih potem, kadar jih rabimo, sproti osladimo. Če je gospodinja bolj trdna pri denarju, si lahko še vložijo kakšen kozarec kislih kumaric, pa še morda nekaj steklenic paradižnikovega soka, kar vse jo bo morda kdaj pozimi rešilo iz zadrege. Malinovec in vse drugo pa za

povprečno delavsko gospodinjstvo ne pride v poštev vse dotlej, dokler bodo cene sladkorja tako neopravičeno visoke.

Vkuhanje borovnic in brusnic

Kdor nima posebnih kozarcev za vkuhanje, naj poskusi brusnice in borovnice vkuhati v steklenicah (najboljše so politerske od piva). Na ta način jih lahko vkuhamo brez sladkorja in še celo borovnice se v steklenicah prav dobro držijo. — Brusnice ali borovnice lepo snažno operi, odstrani smeti in gnile jagode, nato pa napolni v steklenice. Te postavi v posodo z mrzlo vodo in postavi vse skupaj v pečico, kjer pusti tako dolgo vreti, da stoji sok, ki se nateže, nad jagodami. Ker steklenica potem ni polna, je treba dopolniti in sicer toliko, da sega tekočina približno tri prste do roba steklenice. Steklenice nato zavežemo s pergamentnim papirjem in kuhamo še četrt ure v sopari. Še vroče vzamemo ven in pomočimo grlo v raztopljen parafin ali vosek.

Krpanje in šivanje

Čudno, da se zdi mnogim gospodinjam krpanje tako duhamorna zadeva, da bi se je tako rade odkrižale in jo vedno čim bolj zavlačujejo. Pri krpanju in šivanju se da tako lepo premišljevat, obračune s samo seboj lahko delaš, pregled dela si napraviš, delovni načrt za prihodnji dan in še marsikaj drugega, pa ti mine čas kar bliskoma in vse je lepo zakrpano. Če nočemo, a se nam po pranju nagrmadi kar cela gora krparije, moramo vpeljati v gospodinjstvo tako navado, da vsak odtrgan gumb sproti zašijemo, vsako luknjo sproti zamašimo. Varčna gospodinja krpa perilo, dokler še količkaj gre. Seveda pa pri krpanju le ne smemo biti preveč ozkosrčni in preveč varčni. Nespartno je, če se s krpanjem že popolnoma obrabljena in prepereloga perila le predolgo mučimo in po nepotrebnem tratimo čas, sukanec in krpe. Če se kak komad perila ne izplača več krpati in prenarajati, je najbolje, če izrežemo bolj trpežne dele in jih porabimo drugod za krpe, slabše dele pa uporabimo v gospodinjstvu za čiščenje. Rjuhe, ki so

Zato je pa tudi dolžnost staršev in sploh vseh starejših ljudi, pomagati dekletom z besedo in zgledom do pravega poklica, pa tudi, vepiti jim pravi smisel in spoštovanje do dela. Dekleta mora prav tako kakor fant opravljati svoje delo, pa če je tudi najnižje, z mirom, resnobo in zbranostjo, ne pa tako, kakor da je to zanjo le nekaj prehodnega in jo tam nekje za oglom čaka čudežna deveta dežela.

Dekletu s pravim smislom za delo tudi izbira poklica ne bo delala prehudih preglavic. Poklica, ki si ga bo izbrala oziroma ki ji je dosegljiv, se bo lotila z vsem vedrim veseljem in v vsakem bo uspela. Res je, da so vsi poklici prisanpolnjeni, a neizpodbitna resnica je tudi, da v vseh poklicih primanjkuje prvovrstnih moči. Če začnemo kar pri službi gospodinjske pomočnice, vidimo, da jih je res mnogo brezposelnih, a da so bistre, okretne in vztrajne služkinje zelo iskane in da se gospodinje kar pulijo za nje. Tako je pa tudi v vseh drugih poklicih, od najnižjega do najvišjega. Tako malo je povsod izvrstnih delovnih moči, tudi v naših dneh, ko je toliko brezposelnih, jih na vse načine iščejo. Izurjeni delavci, večje delavke, bodi te ali one stroke, dobijo še vedno in povsod dobro plačane službe, zanesljivih delavcev in delavk še povsod primanjkuje. Dekleta naj nikoli ne misli, da je dovolj, če se samo oklene tega ali onega poklica, da ji bo vse ostalo navrženo, ampak se naj trudi, da se bo vsak sleherni dan vsaj malo izpopolnila v svojem poklicu, ker bo le tako prišla do popolne dovršitve tistega dela, ki se mu je vdinjala.

na sredi že preperela, prerežemo po sredi, sešijemo po zunanjih robih, pa imamo spet cele rjuhe. Ta način je hitrejši, kakor če vstavimo na sredo krpe. Za krpanje perila vzamemo vedno obnošeno krpo, a moramo seveda prej pogledati, če je še toliko močna, da bo vzdržala. Iz obrabljena perila odrastlih in iz stare posteljnine pa lahko napravimo še marsikaj, tako n. pr. otroško perilo, plenice, robce za otroke itd.

T O I N O N O

Haiti upravljajo zamorci sami. V tej številki prinašamo nekaj slik s tega otoka, ki ponazorujejo tamkajšnje življenje. Kdo bi si mislil, kaj, da je mogoče v današnji dobi še slišati o deželi ali otoku, ki bi jo upravljali črnci sami, kjer sami odločajo o svoji usodi, kjer niso gledani s strani belcev kot ljudje manjvredne vrste. Haiti je pod protektoratom Združenih držav Severne Amerike, vendar prepuščajo te upravljanje domačinom ter se same le tupatam kaj vmešajo. Otok Haiti je zelo rodovit in nudi prebivalcem vse ono, kar je za ohranitev potrebno; ako bi se pustili tamkajšnji črnci v miru, bi brez dvoma tudi brez pridobitev naše civilizacije dobro izhajali in bi svoje odnose do belokožcev omejili samo na menjavo lastnih odvišnih pridelkov z drugimi; žal pa imate kot povsod drugod tudi med njimi precej ljudi one vrste, ki bi si radi z delom rojakov nakupičili premoženja. — Haiti ima za seboj kaj burno zgodovino. Ko je Kristof Kolumb potoval v zahodni smeri v Indijo, je odkril leta 1492. novo celino, ki še ni bila naznačena na nobenih sodobnih zemljevidih, in to je bil ravno otok Haiti, istočasno prva naselitev Špancev v Ameriki. Ta kolonialna naselitev je zapisana z groznimi številkami v njegovo zgodovino. Tedanje prebivalce Indijance, ki jih je bilo okoli milijon, so pričeli neusmiljeno zatirati ter so jih do leta 1533 skoraj popolnoma iztrebili. Vedeti moramo, da se je Španija tedaj pravkar nahajala v času inkvizicije in pod nepopisnim jarmom katoliške cerkve. Ko pa je bil enkrat otok tako opustošen in

V kateri roki

se nahaja dinar in v katerem zrnju je praženo sladno jedro? Od zunaj tega ne vidimo; zato moramo roko odpreti. V vsakem zrnju pa je praženi sladni sladkor, ki ga vsebuje

Kneippova

SLADNA KAVA

nika s. Raušerja posnemamo, da je društvo prav živahno in delavno. S. Korošec se je ljubeznjivo zahvalil za prisrčni sprejem in v živahnih in vzpodbujajočih besedah apeliral na članstvo društva, da vedno tako vztrajno in disciplinirano deluje, čeprav niso razmere vedno ugodne za napredek društva, kakor je navajal predsednik društva s. Raušer. Potek zborovanja je bil nad vse pester in učinkovit. — Društvo ima že tudi svojo knjižnico, delujeta pa tudi dramski, tamburaški ter pevski zbor, ki ga je društvo ustanovilo v zadnjem času.

Prevalje. — Dne 10. junija se je vršilo člansko zborovanje društev Prevalje-trg in Prevalje-Leše v posebni sobi gostilne Avšič. Člansko zborovanje je vodil s. Koren, ki je uvodoma poudaril mizerno stanje delavstva v tem kraju. Prav zaradi tega stanja trpi kulturno delo. Delavstvo nima primernega zaslužka niti za preživljanje. Kljub vsemu pa je društvo vprizorilo v minulih sezonah 4 igre, ki so vsaj moralno dobro uspele. Centralo je na zborovanju zastopal s. Korošec, ki je v svojem govoru opisal misijo delavskega kulturnega društva ter pozval navzoče, da delujejo za spisek naše kulture in izobrazbe delavskega razreda. Navzoči so vzeli besede s. Korošca z odobravanjem na znanje. Od društvenih funkcionarjev je pa dobil zagotovilo, da bodo skušali pridobiti še nove sodruge za kulturno udejstvovanje.

Celje. — V nedeljo, dne 11. junija je imela naša »Vzajemnost« občni zbor, ki je potekel v najlepši harmoniji. Udeležba je bila dobra. Odbor društva je predložil članstvu tiskana poročila ter jih že pred občnim zborom razdelil med člane. Pri volitvi odbora je bil soglasno izvoljen za predsednika Svetek Andrej, podpredsednik Letner Jože, za tajnika Bratuša Helenca, nam. Božič Alojzij, za blagajnika Čretnik Mariča, nam. Jeram Jakob, za arhivarja Jeršič Ivan. V odbor pa: Pegan Anton, Tratnik Viktor, Kolenko Franc, Lazzarini Rudolf, Mastnak Regina, Goršek Anton; v nadzorstvo: Radičenko Leon, Godnik Viktor in Vodopivec Jakob. — Društvo je osnovalo nov odsek »Delavska fanfara Vzajemnosti« z namenom, da odpomore potrebam in pozivi delovanje društva, ker tudi daleč na okrog ni nobene prave res delavske godbe. — Cvetlični dan, ki ga društvo priredi vsako leto, je tudi letos prav lepo uspel. Sodelujočim pir tej akciji priznanje in zahvala.

Liboje. — Velik pevski koncert je priredila »Vzajemnost« v Zabukovci, na katerem je sodelovala rudarska godba iz Zabukovce.

Mežica. — Nagradno kegljanje je priredila »Vzajemnost« junija meseca. Razdeljenih je bilo 7 nagrad, ki jih je društvo razstavilo pred prireditvijo v izložbi g. Toffa v Mežici.

Radvanje pri Mariboru. — Z ustanovnim občnim zborom, ki se je vršil 4. junija t. l., je Radvanje pridobilo novo kulturno postojanko. Ustanovni občni zbor je vodil in

otvoril predsednik pripravljalnega odbora s. Ferfila. Pred pričetkom občnega zbora je pevski zbor »Vzajemnosti« s Tezna zapel »Delavski pozdrav«. S. predsednik je uvodoma pozdravil tudi zastopnike sosednih »Vzajemnosti« in sicer iz Maribora, Tezna, Pobrežja in Studencev. V imenu centralne je občni zbor pozdravil podpredsednik zveze s. Petejan ter pojasnil pomen in potrebo delavske izobrazbe. Na to so občni zbor pozdravili zastopniki in sicer s. Vešligaj za tezensko, Haberl za studensko in Babič za pobrežko »Vzajemnost«. Pri volitvah so bili izvoljeni naslednji sodruzi in sodružice: Ferfila Peter, predsednik, Ferš Ivan, podpredsednik, Vinko Anica, tajnik, Koren Alojz, namestnik, Urbič Ivan, blagajnik Gabrijan, namestnik. V odbor: Oberleit Adolf, Ačko Aleks, Bizjak Pavel, Winko Berta, Donko Martin, Weis Martin, Weis Pavla. V nadzorstvo: Oberleit Franc, Dobič Martin, Vinko Jožica.

Tezno pri Mariboru. — Diletantje teznške »Vzajemnosti« so dne 17. junija vprizorili dve burki: »Na lahke obroke« in »Ugodna zamenjava«. Vsi, ki so želeli razvedrila, so prišli prav dobro na svoj račun.

Pobrežje pri Mariboru. — Društveni odbor »Vzajemnosti« je čutil potrebo, da ustanovi tudi pevski odsek. Vaje se bodo vršile ob četrtkih na pobreški osnovni šoli ter jih bo vodil pevski strokovnjak.

Zabukovca. »Vzajemnost« v Zabukovci je s smrtjo članice Zore Zupančeve izgubila iz svoje srede aktivno članico dramskega odseka. Pokojna Zora se je začela zanimati za delavsko gibanje zgodaj. Delovala je zlasti pri delavskem odru in pevskem odseku. Pokojna Zora so spremili do groba vsi, ki so jo poznali, ker so jo cenili. S cvetjem so zasule grob njene prijateljice, pevski zbor ji je zapel nekaj pesmi žalostink. Izgubo sodružice Zore bo težko pogrešala »Vzajemnost«, kakor tudi nje starša, ki sta oba aktivna sodelavca »Vzajemnosti«, ker sta izgubila edino hčerko. Težko prizadetim staršem naše iskreno sožalje! — Predavanje o najnovejši socialni zakonodaji (socialni zaščiti), pomenu strokovne in kulturne organizacije, ki sta se vršili pod okriljem »Vzajemnosti« v soboto, dne 17. junija v Št. Vidu pri Ljubljani, in v nedeljo, dne 18. junija v Dobrunjah pri Ljubljani, in na katerih sta poročala ss. dr. Reisman in Jelen Adolf iz Maribora, sta jako lepo uspeli. Na obeh predavanjih je bil navzoč tudi blagajnik zveze s. Korošec, ki je spremljal predavatelja. Poslušalci so ob temeljitem izvajanju pojasnil krepko ploskali predavateljema.

Sv. Lovrenc na Pohorju. — Dramski odsek »Vzajemnosti« je vprizoril dne 3. junija veseloigro v 3 dejanjih »Kdo je papa?«. Razveseljivo je, da je prireditev, čeprav na hitrico naštudirana, dobro uspela in da se je delavstvo udeležilo prireditve v prav lepem številu. Ker društvo nima svoje lastne dvorane, je moralo gostovati na odru »Sokolac«.

skoraj brez ljudi, so pričeli pošiljati tja črne sužnje, ki so jih polovili po afriških predelih. Tudi zanje je bilo pekleno nezno: iz opustošenega otoka so morali s svojim potom ustvariti zopet cvetočo pokrajino. Vendar je Haiti vkljub temu vedno bolj polzel v gospodarsko propast, kar je vedno slučaj, če ni dežela upravljana v korist skupnosti, temveč izžemana v dobro par tiranov. Ko je leta 1697 prešel zahodni del otoka v francosko posest in je sto let pozneje izbruhnila francoska revolucija, je nastalo tudi med črnici gibanje, ki je dovedlo do krvavega upora; nasadi so bili opustošeni, belci pa, ki niso utegnili odpotovati, umorjeni. Zamorci so se maščevali osvojevalcem na isti način kot so se oni nad rdečkožci. — Leta 1795 je tudi vzhodni del otoka prešel v francosko posest, pa le za krajši čas, kajti ta se je kmalu osamosvojil in oklical lastno Dominikansko republiko. Dolgo časa so se vršile na Haitiju borbe za svobodo, revolucije, tudi meščanske vojne so bile, dokler nista prešla oba dela otoka pod vpliv Združenih držav, kar je gotovo zanje velikega političnega kakor stratežičnega pomena, posebno sedaj po začetki inicijativi organiziranja vseh držav Severne Amerike v borbi proti fašizmu. Panamerikanska konferenca, ki se je vršila v Limi, je dokazala, da sta Južna kakor Severna Amerika odločeni zaustaviti fašistično ekspanzijo v te kraje. Vlada dominikanske republike je pravkar izjavila, da sprejme do sto tisoč političnih beguncev v svoje kraje.

Friderik Adler, tajnik socialistične delavske internacionale, se je spominjal prošle dneve šestdesetletnice plodonosnega življenja. Mnogokrat se zgodi, da čini posameznih ljudi obledje v teku dogodkov, toda dejanje Adlerjevo, ko je streljal v restavracijski obednici na avstrijskega ministrskega predsednika grofa Stürka ter s tem sprožil tok dogodkov, ki so se potem razvijali, bo ostalo vidno v zgodovini človeštva. Iz srca želimo vrlemu borcu še mnogo plodnih let življenja v dobro socializmu in delavskemu razredu!

450 letnice kosovske bitke smo se spominjali na Vidov dan; naj nam bo opomin, da smo složni, kajti nočemo, da pridemo kot tedaj Srbi pod turški jarem, ponovno za dolgo vrsto let pod kako oblast, ki se večkrat zgodi, da kdo pohlepno zavija s svojimi očmi.

Pred 150 leti je padla Bastilla, ki so jo naskočile oborožene ljudske množice. Ta trdnjava je bila simbol tedanjega sistema; imela je debele zidove in visoke stolpe, v sebi pa je krila jetnišnico z velikim številom jetnikov, ki jih je ljudstvo ob tej priliki osvobodilo in jih vodilo po Parizu. Pripravljala se je državni udar s strani kralja Ludvika, pa je bil preprečen. Tega dne je ljudstvo izvojevalo svojo prvo zmago, vzgledu pa je sledila vsa francoska dežela, da si pribori svobodo; bil je rojstni dan francoskega ljudstva in ni čuda, da ga ravno letos, ob zori novih mednarodnih obratovanj, slavili z velikimi slavnostmi ter dokazali, da se bodo ponovno borili za svobodo.

DELAVSKA PROSVETA

Črna pri Prevaljah. — Društvo »Vzajemnosti« je sklicalo člansko zborovanje, ki se je vršilo 11. junija. Zborovanja se je udeležilo lepo število članov, med njimi tudi ženska mladina staršev članov naše »Vzajemnosti«. Najprej je društveni predsednik s. Raušer Anton pozdravil zvezinega delegata s. Korošca iz Ljubljane, kateremu je nato ob pozdravnem nagovoru ženske mladine izročila ređo vrtnico in razglednico svojega kraja Črne. Pozdravni nagovor mladine in njen nastop, ko je zaigrala na tamburice »Delavski pozdrav«, je s. Korošca nad vse ganilo. Iz poročila predsed-

Pravila za gnojenje z umetnimi gnojili na 1 ha (10.000m²)

KULTURA	na lahki zemlji		na srednjetežki zemlji		na težki zemlji	
	gnojimo z	kg	gnojimo z	kg	gnojimo z	kg
PŠENICA ¹⁾	Nitrofoskal II	500	Nitrofoskal III	400	Nitrofos	400
RŽ ¹⁾	Nitrofoskal II	500	Nitrofoskal III	400	Nitrofos	400
JECMEN ¹⁾	Nitrofoskal III	500	Nitrofoskal III	400	Nitrofos	400
OVES ²⁾	Nitrofoskal I	500	apn. dušik	300	apn. dušik	300
KORUZA ³⁾	Nitrofoskal II	600	apn. dušik	400	apn. dušik	400
KROMPIR ⁴⁾	Nitrofoskal I	600	Nitrofoskal II	600	Nitrofoskal II	500
LAN	Nitrofoskal II	500	Nitrofoskal III	400	Nitrofoskal III	400
KONOPLJA	Nitrofoskal I	600	Nitrofoskal II	600	Nitrofoskal II	500
PROSO	Nitrofoskal II	500	Nitrofoskal III	500	Nitrofoskal III	400
TRAVN K in PAŠNIK ⁵⁾	Nitrofoskal I	800	Nitrofoskal I	800	apn. dušik	600
AJDA	Nitrofoskal III	400	Nitrofos	300	Nitrofos	300
REPA, PESA	Nitrofoskal I	500	Nitrofoskal I	500	apn. sečnina	400
VINOGRAD ⁶⁾	Nitrofoskal I	800	Nitrofoskal I	700	Nitrofoskal I	600
SADONOSNIK	Nitrofoskal I	1000	Nitrofoskal I	1000	Nitrofoskal I	1000
HMELJ ⁷⁾	Nitrofoskal I	1000	Nitrofoskal I	1000	Nitrofoskal I	1000
ZELENJADNI VRT ⁸⁾	Nitrofoskal I	1000	Nitrofoskal I	1000	Nitrofoskal I	1000

¹⁾ V jeseni pred setvijo raztrosi na surovo brazdo polovico tega gnojila, drugo polovico pa raztrosi po oziminah zgodaj spomladi »na glavo«.

²⁾ Z neoljen. apn. dušikom se uniči divja repica in drugi plevel.

³⁾ Apn. dušik uničuje »drotarja«.

⁴⁾ Raztrosi pred saditvijo na surovo, nato njivo pobranaj. V brazdo, kamor se sadi krompir, ne smeš trositi Nitrofoskala

⁵⁾ Porabi pozno v jeseni polovico, spomladi pa drugo polovico gnojila.

⁶⁾ Boljša je uporaba v jeseni pred okopavanjem kot spomladi.

⁷⁾ Dodaj še konec maja apneno sečnino, 20 – 50 gr., za sadiko.

⁸⁾ Dobro učinkuje tudi 40 odst. sečnina, raztopljena v vodi za zalivanje.

TVORNICA ZA DUŠIK

izdeluje
in dobavlja vsa ta gnojila

D.D. RUŠE